

Warszawa, dnia 31 stycznia 2018 r.

BAS-WAP - 196/18

TRYB PILNY

Pani Poseł
Kamila Gasiuk-Pihowicz
Klub Poselski Nowoczesna

Opinia prawna
dotycząca powoływania członków Krajowej Rady Sądownictwa

I. Tezy opinii:

1. Sędzia w stanie spoczynku nie może kandydować do Krajowej Rady Sądownictwa.
2. Sędzia w stanie spoczynku nie zajmuje stanowiska (nie pełni służby); głównym skutkiem przejścia w stan spoczynku jest odjęcie władzy sądowniczej oraz niektórych praw i obowiązków korporacyjnych.
3. Orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego charakteryzują istotę stanu spoczynku, uznając osobę będącą w stanie spoczynku za „nieczynną” w sferze zajmowania dotychczasowego urzędu.
4. W literaturze podkreśla się, że sędziowie wybrani do Krajowej Rady Sądownictwa muszą zostać wybrani „spośród sędziów”. Nie tylko więc muszą to być osoby zajmujące stanowiska sędziowskie w ramach danej kategorii sądów, ale niemożliwe też jest dokonanie wyboru sędziego w stanie spoczynku.
5. Sędziowie w stanie spoczynku nie są uprawnieni do zgłoszenia kandydata na członka Rady (art. 11a ust. 1 pkt 2 ustawy o KRS).
6. Członek Rady, który przechodzi lub jest przenoszony w stan spoczynku w trakcie kadencji, ma wygaszany mandat przed upływem kadencji.

II. Przedmiot opinii

Do BAS skierowano prośbę o przygotowanie opinii odpowiadającej na pytanie: *czy sędzia w stanie spoczynku może być kandydatem do Krajowej Rady Sądownictwa, zwłaszcza w świetle art. 11a ust. 1 oraz art. 14 ust. 1 pkt 6 ustawy o KRS?*

Opinia została przygotowana na zlecenie Pani Poseł Kamili Gasiuk-Pihowicz, przyjęte przez Biuro Analiz Sejmowych do realizacji dnia 26 stycznia 2018 r. i uwzględnia stan prawny na dzień 29 stycznia 2018 r.

Opinię sporządzono na podstawie następujących przepisów:

1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.,

2) ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. z 2018 r., poz. 23 ze zm., d.alej PUSP;

3) ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, Dz.U. z 2016 r., poz. 976 ze zm., zwana dalej ustawą o KRS.

III. Uzasadnienie prawne tej opinii

1. Stan spoczynku

Instytucję stanu spoczynku w stosunku do sędziów wprowadza art. 180 Konstytucji. Zgodnie z treścią ust. 3, *sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku na skutek uniemożliwiających mu sprawowanie jego urzędu choroby lub utraty sił. Tryb postępowania oraz sposób odwołania się do sądu określa ustawa.* Także ustawa określa granicę wieku, po osiągnięciu którego sędziowie przechodzą w stan spoczynku (ust. 4).

Prawo o ustroju sądów powszechnych określa w art. 69 § 1, że sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 60 roku życia w przypadku kobiety, a z dniem ukończenia 65 roku życia w przypadku mężczyzny, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Ministrowi Sprawiedliwości wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.

Jak wskazuje się w literaturze, przejście sędziego w stan spoczynku nie oznacza, że traci status sędziego. Wskutek przejścia w stan spoczynku nie wygasa ani nie rozwiązuje się stosunek służbowy. Skutkiem przejścia w stan spoczynku sędzia traci władzę sędziowską i nie może wydawać wyroków. Nadal jednak jest sędzią i mają do niego zastosowanie wszystkie przepisy ustrojowe dotyczące sędziów, z wyjątkiem tych, które stanowią, że określonych regulacji nie stosuje się do sędziego w stanie spoczynku. (...). Zgodnie z art. 99 PUSP, sędzia w stanie spoczynku może używać dotychczasowego tytułu z dodaniem wyrazów „w stanie spoczynku”. Sędzia z chwilą przejścia w stan spoczynku nie traci statusu sędziego. Wszystkie regulacje dotyczące statusu sędziego mają więc odpowiednie

zastosowanie. Wyjątki w tym zakresie powinna określać ustawa.

Sędzia w stanie spoczynku „nie zajmuje” stanowiska (nie pełni służby); głównym skutkiem przejścia w stan spoczynku jest odjęcie władzy sądowniczej oraz niektórych praw i obowiązków korporacyjnych.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego charakteryzuje istotę stanu spoczynku, uznając osobę będącą w stanie spoczynku za „nieczynną” w sferze zajmowania dotychczasowego urzędu. Zdaniem B. Banaszaka, w ten sposób dają jasno do zrozumienia, że stan spoczynku nie jest związany w żaden sposób z wykonywaniem pracy sędziego. Pozwala to na odróżnienie zajmowania stanowiska sędziego (z którym wiąże się zatrudnienie na tym stanowisku) od statusu sędziego, który w stanie spoczynku przysługuje danej osobie aż do śmierci.

2. Członkowie KRS

Zasadnicza grupa członków KRS, zgodnie z art. 187 Konstytucji, składa się z sędziów. W Komentarzu pod red. L. Garlickiego przytoczono pogląd, że *muszą oni zostać wybrani „spośród sędziów”, nie tylko więc muszą to być osoby zajmujące stanowiska sędziowskie w ramach danej kategorii sądów, ale wykluczone też jest dokonanie wyboru sędziego w stanie spoczynku.*

W świetle ustawy o KRS nie budzi wątpliwości, że mandat wybranego członka rady wygasa przed upływem kadencji w razie przejścia lub przeniesienia sędziego w stan spoczynku (art. 14 ust. 1 pkt 6). Takie sformułowanie może jednak rodzić wątpliwość, czy przepis nie otwiera furtki do kandydowania osób, które już znajdują się w stanie spoczynku.

Mogłoby się wydawać, że sędzia w stanie spoczynku może kandydować do KRS. W takim przypadku jednak istotne elementy znowelizowanej ustawy (ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r., Dz. U. z 2018 poz. 3) nie będą mogły znaleźć zastosowania. W szczególności chodzi o wskazane w art. 11a ust. 6 ustawy o KRS informacje dotyczące dorobku orzeczniczego kandydata, w tym doniosłych społecznie lub precedensowych orzeczeń, i istotnych informacji dotyczących kultury urzędowania, przede wszystkim ujawnionych podczas wizytacji i lustracji. Informacje te są one na tyle istotne, że w przypadku ich braku Marszałek Sejmu odmawia przyjęcia zgłoszenia kandydata na członka rady (art. 11a ust. 8).

Można próbować także odczytywać przepis art. 14 ust. 1 pkt 6 ustawy o KRS literalnie, aby twierdzić, że dotyczy on tylko sytuacji, gdy przejście w stan spoczynku nastąpi w przypadku urzędującego członka Rady, natomiast nie dotyczy osób kandydujących do Rady. Równoczesna jednak zgoda na to, aby kandydował do KRS sędzia w stanie spoczynku i zasiadał w niej całą kadencję podważałaby spójną i logiczną koncepcję ustawodawcy. Należy bowiem sądzić, iż *ratio legis*

omawianego przepisu było, aby w KRS zasiadali sędziowie czynni zawodowo i to jest to na tyle istotne, że ustawodawca odmawia prawa, aby sędziowie w stanie spoczynku zasiadali w radzie do końca kadencji, jeśli przeszli (bądź zostali przeniesieni) w stan spoczynku w trakcie jej trwania.

3. Poprzednio obowiązujące przepisy

Należy zwrócić uwagę, że także w poprzednio obowiązującej ustawie o KRS (ustawa z dnia 27 lipca 2001 r., Dz. U. Nr 100, poz. 1082 ze zm.) art. 10 ust. 1 pkt 7 stanowił, że mandat wybieranego członka rady wygasa przed upływem czteroletniej kadencji w razie przejścia lub przeniesienia sędziego w stan spoczynku. Zdaniem powoływanych komentatorów było to skutkiem tego, że sędzia w stanie spoczynku nie pełnił służby, czego skutkiem jest odjęcie władzy sądowniczej oraz niektórych praw i obowiązków korporacyjnych, w tym korporacyjnych praw wyborczych, biernego i czynnego. Podobnie stanowił tekst pierwotny ustawy o KRS z dnia 12 maja 2011 r. (Dz. U. Nr 126, poz. 714 ze zm.) stanowiąc w art. 14 ust. 1 pkt 6, że mandat wybranego członka Rady wygasa przed upływem kadencji w razie przejścia lub przeniesienia sędziego w stan spoczynku. W Komentarzu do ustawy zauważono, że *przejście sędziego w stan spoczynku powoduje skutek w postaci utraty przysługującej mu z mocy Konstytucji RP władzy sądowniczej oraz utratę biernego i czynnego prawa wyborczego przysługującego do tej pory z racji pełnionej funkcji. Konsekwencją tego jest też wygaśnięcie mandatu członka Rady.*

IV. Podsumowanie

W świetle powyższego wydaje się nie budzić wątpliwości, że kandydatem do KRS nie może być sędzia w stanie spoczynku.

Autor:

Joanna M. Karolczak
ekspert ds. legislacji
w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

Deskryptory bazy REX: sędzia, Krajowa Rada Sądownictwa, stan spoczynku.